

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2013

PART - I

SANSKRIT — HONOURS

Paper - I

(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 20)

1. Write short note on any *one* of the following 1 × 4 = 4
वृत्तम् , मात्रा, गणः ।
2. Define and illustrate any *two* of the following : 2 × 4 = 8
शालिनी, भुजंगप्रयातम् , प्रहर्षिणी, मन्दाक्रान्ता ।
3. Scan and name the metres in any *two* of the following : 2 × 4 = 8
  - a) प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ।
  - b) यमुनातटमच्युतकेलिकला ।
  - c) क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते ।
  - d) मम विरहजां न त्वं वत्से शुचं गणयिष्यसि ।

UNIT - II

(Marks : 40)

4. Join in Sandhis any *four* of the following 4 × 1 = 4

महा + ऐरावतः, देवी + आगता, महत् + औदार्यम्, पुम् + कोकिलः, दुः+कृतम्, नरः+अयम् ।

5. Disjoin the Sandhis in any *four* of the following 4 × 1 = 4

मात्राशीर्वादः, शयितम्, प्राङ्मुखम्, संवत्सरः, आविष्कृतम्, पुनरागतः ।

6. Account for the case-endings in any *eight* of the following underlined words :

8 × 1 = 8

- a) गोपः गां दुग्धं दोग्धि ।
- b) क्रोशं कुटिला नदी ।
- c) ग्रामं निकषा वनम्
- d) सः वत्सरेण व्याकरणम् अपठत् ।
- e) प्रभुः भृत्याय क्रुध्यति ।
- f) अग्नये स्वाहा ।
- g) सः चोरात् विभेति ।
- h) धर्मात् सुखं भवति ।
- i) अन्नस्य पाकः ।
- j) सर्वेषां व्यसनं त्यज्यम् ।
- k) गोषु कृष्णा बहुक्षीरा ।
- l) रवौ अस्तं गते स आगतः ।

7. Distinguish between any *four* of the following words 4 × 2 = 8
- आचार्या and आचार्यानी
  - यवनी and यवनानी ।
  - भुनक्ति and भुङ्क्ते ।
  - उदन्यति and उदकीयति ।
  - महाराजा and महाराजः ।
  - पितृवत् and पितृमत् ।
8. Name and expound the Samasas in any *four* of the following 4 × 2 = 8
 अनुरूपम् , राजपुरुषः, नीलोत्पलम् , त्रिभुवनम् , वीणापाणिः, अग्नीषोमौ
9. Correct or justify any *four* of the following 4 × 2 = 8
- वदन्त्यपर्णामिति तां पुराविदः ।
  - नृसिंहाय नमस्कुर्मः ।
  - मा निषाद प्रतिष्ठां त्वमगमः शाश्वतीः समाः ।
  - धृतधनुषं रघुनन्दनं पश्यामि
  - प्रणम्य शितिकण्ठाय ।
  - उपर्युपरि बुद्धीनां चरन्तीश्वरबुद्धयः

UNIT - III

(Marks : 30)

10. Translate into Sanskrit and write in Devanagari script : 15
- There was in Ayodhya a king named Dasaratha. He used to hit a mark only by its sound. Once in the rainy season he went to the bank of the river Sarayu for hunting. Then night came. At that time a hermit boy was filling his pitcher with water. The king took the sound of the pitcher being filled to be the trumpet of an elephant and cast his arrow. Suddenly he heard the sound *Alas, I am undone !* and hastened to the spot.

OR

- b) Life is struggle. There are many ups and downs. Sorrow and happiness move like a wheel. Prosperity and adversity come and go like sunshine and cloudy weather. The companionship of a good friend increases our happiness and diminishes our sorrow. So, a few sincere friends will be needed. But in this world, real friends are rare.

11. Translate into English :

15

- a) अस्ति उत्तरापथे मन्दारनाम्नि पर्वते दुर्दान्तो नाम सिंहः । सः सर्वदा बहुपशुवधं करोति स्म । ततः सर्वे पशवः मिलित्वा सिंहं विज्ञापितवन्तः — देव, किमर्थं भवान् एकत्र सकलपशुवधं करोति ? वयमेव भवतः आहारार्थं प्रतिदिनम् एकैकं पशुम् उपहरामः । सिंहः उक्तवान् - एवं भवतु । ततः प्रभृति एकैकं पशुं सिंहाय निवेद्य अन्ये पशवः कालम् अयापयन् ।

OR

- b) यो मनुष्यो यत्र जन्म लभते सा तस्य जन्मभूमिः । जन्मभूमिः मनुष्यस्य सर्वदैव आदरस्य पात्रं भवति । कुत्रापि गतो मनुष्यो जन्मभूमिं सदा स्मरत्येव । तद्दर्शनाभिलाषः तस्य हृदये वर्तते । भारतवर्षोऽयमस्माकं जन्मभूमिः । भारतवर्षश्चास्माकं देशः । स्वदेशस्य कृते सर्वेषां हृदये सम्मानः आदरश्च भवति ।

UNIT - IV

(Marks : 10)

12. Write an essay in simple Sanskrit on any one of the following :

10

- a) चिन्तानायको विवेकानन्दः ।
 b) छात्राणां राजनीतिचर्चा ।
 c) परिवेशदूषणं तत्प्रतिकारश्च ।
 d) संस्कृतदिवसः ।

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com (Honours , Major, General) Examination, 2013

PART - I

SANSKRIT — HONOURS

Paper - II

(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 20)

1. a) What are the utilities of 'Arthopakṣepaka's in a drama ? What are its different types ? Define and illustrate any two of them. 3 + 1 + 6

OR

- b) Define पताकास्थान. How many types of पताकास्थानs do you find in your text ? Describe after Visvanātha its varieties with apt illustrations. 2 + 2 + 6
- c) Write explanatory notes on any two of the following 2 × 5 = 10

प्रतिमुखसन्धिः, कथा, भारतीवृत्तिः, अभिनयः ।

(Marks : 30)

2. a) Narrate the fisherman-episode with its significance in the drama Abhijñāna-sakuntalam. What impression of the society do you gather from this episode ?

7 + 3

OR

- b) What are the characteristics of विदूषक in Sanskrit drama ? Analyse the role played by विदूषक in अभिज्ञानशकुन्तलम् ।

4 + 6

OR

- c) Explain the dramatic significance of the curse of Durbāsā in the drama Abhijñānasakuntalam.

3. Translate into English or Bengali any one of the following verses : 1 × 5 = 5

- a) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या
नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम् ।
आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम् ॥

- b) मेदश्छेदकृशोदरं लघु भवत्युत्थानयोग्यं वपुः
सत्त्वानामपि लक्ष्यते विकृतिमच्चित्तं भयक्रोधयोः
उत्कर्षः स च धन्विनां यदिषवः सिध्यन्ति लक्ष्ये चले
मिथ्यैव व्यसनं वदन्ति भृगयामीदृग्विनोदः कुतः ॥

4. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses :

1 × 8 = 8

- a) त्वमर्हतां प्राग्रसरः स्मृतोऽसि नः
शकुन्तला मूर्तिमती च सत्क्रिया
समानयंस्तुल्यगुणं वधूवरं
चिरस्य वाच्यं न गतः प्रजापतिः ॥

- b) स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु
क्लिष्टं नु तावत्फलमेव पुण्यम् ।
असन्निवृत्त्यै तदतीतमेते
मनोरथा नाम तटप्रपाताः ॥

5. Name and expound the samāsa in वधूवरम् in 4 (a) or तटप्रपाताः in 4 (b). 2
6. Render any one into Sanskrit. 1 × 5 = 5
- a) आतम्महरिअपण्डुर जीविदसव्वं वसंतमासस्य ।
दिट्ठो सि चूदकोरअ उदुमङ्गल तुमं पसाएमि ॥
- b) उगगलिअदब्धकवला मिआ परिच्चत्तणच्चणा मोरा ।
ओसरिअपण्डुपत्ता मुअन्ति अस्सू विअ लदाओ ॥

UNIT - III

(Marks : 20)

7. a) Show the dramatic significance of the introduction of 'Brahmacārin' in the drama Svapnavāsavadattam. 10

OR

- b) Justify fully the remarks :

स्वप्नवासवदत्तस्य दाहकोऽभून्न पावकः

8. Translate into English or Bengali any one of the following verses 1 × 5 = 5

- a) अनाहारे तुल्यः प्रततरुदितक्षामवदनः
शरीरे संस्कारं नृपतिसमदुःखं परिवहन् ।
दिवा वा रात्रौ वा परिचरति यत्नैर्नरपतिं
नृपः प्राणान् सद्यस्त्यजति यदि तस्याप्युपरमः ॥
- b) धीरस्याश्रमसंश्रितस्य वसतस्तुष्टस्य वन्यैः फलै-
र्मानार्हस्य जनस्य वल्कलवतस्त्रासः समुत्पाद्यते ।
उत्सिक्तो विनयादपेतपुरुषो भाग्यैश्चलैर्विस्मितः
कोऽयं भो ! निभृतं तपोवनमिदं ग्रामीकरोत्याज्ञया ॥

9. Amplify in Sanskrit any one of the following ideas 1 × 5 = 5

- a) प्रायेण हि नरेन्द्रश्रीः सोत्साहैरेव भुज्यते ।
- b) कालक्रमेण जगतः परिवर्तमाना चक्रारपंक्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः ।

UNIT - IV

(Marks : 30)

10. Explain the idea with apt illustration from the drama Uttararāmacaritaṃ.

“कारुण्यं भवभूतिरेव तनुते”

12

OR

Describe the exhibition of pictures in the first Act of Uttararāmacaritaṃ with suitable illustrations.

OR

Discuss the character of Sitā as depicted in the drama Uttararāmacaritaṃ.

11. Translate into English or Bengali any two of the following verses : 2 × 5 = 10

a) तुरगविचयव्यग्रानुर्वीभिदः सगराध्वरे

कपिलमहसामर्षात् प्लुष्टान् पुरा प्रपितामहान् ।

अगणिततनूपातं तप्त्वा तपांसि भगीरथो

भगवति तव स्पृष्टानद्भिश्चिरादुददीधरत् ॥

b) समयः स वर्तत इवैष यत्र मां

समनन्दयत् सुमुखि ! गौतमार्पितः

अयमागृहीतकमनीयकङ्कण —

स्तव मूर्तिमानिव महोत्सवः करः ॥

c) अस्मिन्नगस्त्यप्रमुखाः प्रदेशे

भूयांस उद्गीथविदो वसन्ति ।

तेभ्योऽधिगन्तुं नियमान्तविद्यां

वाल्मीकिपाश्वादिह पर्यटामि ॥

d) परिपाण्डुदुर्बलकपोलसुन्दरं

दधती विलोलकवरीकमाननम् ।

करुणस्य मूर्तिरथवा शरीरिणी

विरहव्यथेव वनमेति जानकी ॥

12. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses :

1 × 8 = 8

a) उत्पत्तिपरिपूतायाः किमस्याः पावनान्तरैः ।

तीर्थोदकञ्च वह्निश्च नान्यतः शुद्धिमर्हतः ॥

b) अपूर्वकर्मचण्डालमयि मुग्धे विमुञ्च माम् ।

श्रितासि चन्दनम्रान्त्या दुर्विपाकं विषद्रुमम् ॥